

In memoriam Kálmán Alajos*

Kedves Alajos!

Szomorú szívvel búcsúzom tőled, búcsúzom a Magyar Tudományos Akadémia Kémiai Tudományok Osztályának, a hazai és külföldi, a budapesti és szegedi és több tucat más hazai és külföldi tudományos együttműködők és a jó barátok nevében. Búcsúzom a tisztelt és szeretett tudóstól, a hazai krisztallográfia közelmúltbeli legkiemelkedőbb szaktekintélyétől, a nemzetközileg elismert, elhivatott kutatótól, a munkatársai és tanítványai szakmai fejlődését, kutatói pályafutását mindenben támogató, iskolateremtő intézeti tudományos osztályvezetőtől és kutatóprofesszortól, a kongresszusokon, egyetemeken, tudományos és más rendezvényeken tartott több száz előadásával, nemzetközi tudományos szervezetekben betöltött tisztségeivel és az ezekben kifejtett tevékenységével, kapcsolatépítő munkájával a magyarországi kémiai kutatásokat, s ezen belül első sorban a hazai röntgen-diffrakciós szerkezet-felderítés eredményeit világszerte megismertető, elismertségüket gyarapító tudományos közéleti szereplőtől, a sok évtizeden át hűséges, nagy tudású, lankadatlan munkakedvtől, szakmaszeretettől áthatott, közös kutatásainkat eredeti és izgalmas ötletekkel gazdagító együttműködő kutató-társamtól és a jó barátomtól.

Ismeretiségünk és a barátságunkat egyre inkább elmélyítő eredményes szakmai kapcsolat közel félévszázadot fog át. A tudományos együttműködésünk jelentős részében harmadikként résztvevő másik néhai kedves barátunkkal, Bernáth Gábor professzorral ideális kutatói triumvirátus létesült, és a szintetikus vegyész, a krisztallográfus és a spektroszkópus egymást kiegészítő, egymást inspiráló munkájának gyümölcseként több tucat közös publikáció, tudományos előadás született, s az ennek elismeréseként kapott, megosztott magas kitüntetés még inkább szorosra fűzte barátságunkat. Utolsónak maradván a mindhármunk szakmai pályafutásának igen tekintélyes részét kitevő életrajzunkat is búcsúztatom.

Alajos nagyon őszinte, nézeteit, véleményét nyíltan vállaló ember volt, s ezzel a diktatúra évtizedeiben sok mellőzést, méltánytalanságot kellett elviselnie. Szenvedélyesen kiállt az igazságtalanul üldözöttekért, a méltatlanul mellőzöttekért, s azokért, akiket bármilyen tisztességtelenség ért. Tanítómestere és példaképe Náray-Szabó István emlékét makacs következetességgel ápolta, küzdött rehabilitációjáért, amikor pedig ez számára sok hátránnyal járt.

Fiatalon átélte közös élményünk, az 1956-os forradalom és szabadságharc, az ebben való lelkes részvétel, s a hozzá fűződő azonos érzéseink barátságunk fontos tartóoszlopa volt. Éveken át tarokk-partik állandó résztvevője voltam a Rózsadombon a KKKI diffrakciós osztályának munkatársaival. A kölcsönös gyanakvások, félelmek és kényszerű óvatosságok korszakában szívmengető volt Alajos osztályán nyíltan beszélni, véleményt nyilvánítani politikai és egyéb napi eseményekről, tapasztalni a természetes, baráti légkört, s Alajos szinte már atyai gondoskodását, amivel főnöki voltát a legcsekélyebb mértékben sem éreztetve barátként bánt munkatársaival, mindegyikőjüket valamilyen kedves és szellemes becéző néven szólítva. Kritikáját sem rejtette véka alá, de egy szellemes szóficammal, tréfás kitételrel elvéve annak életét, sosem bántott meg senkit.

Alajos igazi sokoldalú színes egyéniség, valósággal reneszánsz ember volt. Latinos műveltségét és bámulatosan széleskörű tájékozottságát tükröző előadásai tanúsították kitűnő szónoki adottságait, amivel magával ragadta, lebilincselte hallgatóit. Szakmájáról elsöprő lendülettel, őszinte lelkesedéssel és átéléssel, kedvteléseiről teljes meggyőződéssel beszélt. Erdész édesapjától örökölhette a botanika iránti érdeklődését, a természet, a növények szeretetét. Rákoshegyi házában kertjét a maga válogatta, ültette és gondozta ritka növényekkel vette körül, s mindről sokat tudott, és szívesen beszélt. Hasonlóan vonzották a képzőművészetek is. E téren is nagy tudású szakértő volt és a Vigyázó Ferenc Művelődési Társaság elnökeként fáradhatatlan ismeretterjesztő, a művészeteket népszerűsítő munkát végzett. Kedves hobbija volt a világtársai során meglátogatott leghíresebb katedrálisok kristályokra emlékeztető épület-szerkezetének felfedezése, amiről élvezetes előadásokban számolt be.

Alig két héttel halála előtt a Kémiai Tudományok Osztályának ülésén, hagyományosan egymás mellett ülve beszélgettünk, s ünnepi jókívánságainkat kicserélve nem sejtettük, hogy ez volt utolsó találkozásunk.

Halálhíre röviddel ezután nagyon váratlanul ért és mélyen megrázott! Vigaszunkul szolgáljon mindnyájunknak, akik gyászoljuk, hogy a betegségével járó sok szenvedéstől váltotta meg hirtelen távozása. „A boldog halál jobb, mint a rossz élet” – szól századok távlatából a „Bölcsességek könyve.” S neki megadatott a boldog halál! Tevékeny, szakmaszeretettől, a kutatás iránti lelkesedéstől áthatott életét a Teremtő a családjában körében eltöltött Karácsony szép élményével, szenvedésmentes halállal jutalmazta meg.

Szeretreméltó, kedves, derűs személye fájdalmas űrt hagy maga után. Vele ismét eltávozott életem egy tanúja, akivel megoszthattam közös élményeinket, feleleveníthetem közös emlékeinket!

Kedves Alajos, Lalikám, drága barátom! Isten veled! Talán valahol ott fenn a csillagok világában egy túlvilági katedrális fényfalai között ismét találkozhatunk, közösen felderíthetjük valamilyen érdekes, új vegyület szerkezetét, s izgalmas tarokk-partikat játszhatunk! Nyugodj békében!

* Sohár Pál temetésén elhangzott búcsúztatója